

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő XIII.

International Law Enforcement Observer XIII

Etter Kálmán

doktorandusz, ügyész
Fővárosi Nyomozó Ügyészség
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
etter.kalman@gmail.com

Lippai Zsolt

tanársegéd, rendőr ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Bacsó Bernadett

doktorandusz, németnyelv-tanár
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
bacsó.bernadett@uni-nke.hu

Pressburger Tamás

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
tamas.pressburger@gmail.com

Erdélyi Katalin

írasszakértő, doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
katalin@irasszakerto.hu

Etter Kálmán

Helyes dolgot teszünk? Értékkonfliktusok és a közösségi rendészet

Carina O'Reilly (2022) publikációjában a közösségi rendészet egy, az Egyesült Királyságban elterjedt olyan változatával foglalkozik, amely hazánkban egyelőre kevésbé ismert szervezeti megoldás. (Nálunk a szakirodalomban főleg a kanadai önkormányzati rendőrségek közösségi rendészetté fejlesztésének a hatvanas évek végétől kibontakozó mozgalmáról olvashattunk értékeléseket, de a „centralizált és militarizált” magyar modell ezektől a kezdeményektől igen távol esőnek tűnt.) Amint azonban a továbbiakban látni fogjuk, az angol változat jelentősen különbözik az említett kanadai mintától.

A szerző a közösségi rendészet fogalmát külön nem definiálja, amelynek talán az is lehet a magyarázata, hogy az írás az angol olvasókat célozza, akik tisztában

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 01. 08. Átdolgozás: 2024. 01. 18.
Elfogadás: 2024. 01. 19.

vannak a jogintézmény fogalmával. A publikációból egy sajátos szervezeti forma bontakozik ki, amelynek lényege, hogy a közösségi rendészetek hivatásos állományú rendőrökből és közalkalmazottakból álló néhány fős csoportok, amelyek az egyes városokban, illetve nagyobb városok városrészeiben tevékenykednek.

Carina O'Reilly az írásában felvázolja a közösségi rendészet előnyeit, miszerint az állampolgárok a jogintézménynek köszönhetően „hallathatják a hangjukat”, vagyis közvetlenül elmondhatják a problémáikat az utcákon tevékenykedő hivatásos rendőröknek. A szerző nem fejt ki részletesen ennek a módját, de minden bizonnyal a közösségi rendész csoportok civil tagjai képeznek egyfajta hidat a rendőrök és az állampolgárok között. Ezt a kommunikációs csatornát kihasználva az állampolgárok el tudják mondani a problémáikat, amelyek megoldását a rendőrségtől várják, illetve a rendőrség munkáját véleményezni tudják egyfajta visszacsatolásként, melyből a rendőrség építkezni tud a jövő feladatai hatékonyabb végrehajtása érdekében.

A szerző a közösségi rendészet másik nagy előnyeként írja le az állampolgári konfliktusok felismerésében, kezelésében és végső soron azok megoldásában szerzett tapasztalatokat. A civil közösségekbe harmonikusan illeszkedő rendőrségi aktorok a konfliktusok korai felismerésével, a feszültségek oldásával valóban képesek a megelőzést már egy viszonylag alacsony feszültség szinten eredményessé tenni. A szerző csupán utal rá, hogy ennek akkor van nagy jelentősége, ha a konfliktusokat még időben sikerül megoldani, és azok el sem jutnak olyan hőfokra, amikor már nagy a veszélye annak, hogy a szereplők átlépjék a törvényesség határait. Ismerte a deliktumok eltérő veszélyességi fokát, a felek kibékítésének különösen nagy jelentősége lehet a személy elleni erőszakos, valamint a közrend elleni súlyos bűncselekmények megelőzése esetén. Itt azonban feltételezni kell a korai beavatkozás szükségét, ami viszont a magánélet autonómiájával nem mindig egyeztethető össze.

A tanulmány rámutat a közösségi rendészet másik nagy előnyére is, hogy tudniillik kézzelfogható lesz a rendőrség részéről a civil társadalom felé megnyilvánuló tisztelet. Ennek hatására az állampolgárok csakugyan azt érzik, hogy a rendőrség érzékeny a problémáikra, kíváncsi a véleményükre, elismeri a polgárok számára fontos értékeket és szükségleteket. Ez az elfogadás élményszerűvé és közvetlenné teszi az állampolgárok és a rendészetek kapcsolatait. Ezen a területen a rend őreit a szolidaritás és a segítő támogatás nagyobb hangsúllyal jellemzi, mint a hatósági fellépés. A fent leírt tiszteletnek ugyancsak nagy jelentősége lehet a bűnmegelőzés szempontjából, nevezetesen a hivatali bűncselekményeknél, legfőképpen a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás vonatkozásában, ugyanis ha kevesebb a feszültség a rendőrök és az állampolgárok között, az említett bűncselekmények egyik fő motivációja gyengül vagy szűnik meg.

Az értékek tiszteletével kapcsolatban a szerző kifejti, hogy a közösségi rendési tevékenységen keresztül a rendőrség is szerepet kaphat az állampolgári értékrend kialakításában, így a rendőrség által közvetített erkölcs, továbbá együttélési normák is hatással lehetnek az említett morális tartalmakra. Ugyanakkor Carina O'Reilly azt is megfogalmazza, hogy a közösségi rendészetek számára sok esetben igen nehéz feladat, hogy egy településen vagy akár egy településrészen belül megjelenő – sokszor egymással konkuráló – eltérő morális irányultságok között konszenzus jöjjön létre.

A tanulmány szerint a rendszeres rendőri jelenlét ugyancsak a közösségi rendészet egyik nagy előnye, ami kedvező hatást fejt ki a közbiztonság megerősítésében. A szerző leírja: azáltal, hogy a rendész csoportok rendszeresen megjelennek a bűnözés szempontjából fertőzöttebb területeken, és ezzel jelzik a bűnüldözés hozzáértését, figyelmeztetnek a jogsértések esélytelenségére, ami a potenciális elkövetőket visszalépésre készítheti. A kriminálpszichológia egyik alaptézise szerint a legtöbb elkövető abban a feltevésben követi el a bűncselekményt, hogy ő elkerülheti a leleplezést. Ezt a hamis biztonságérzetet gyengíti a jogkövető civil társadalommal összefogni kész hatóságok látványos kompetenciája és profizmusa.

A közösségi rendészet jelentős értéke az a szakértelem, amellyel az adott területen működő rendőri erők bírnak, mivel egy bizonyos működési idő után – tapasztalati úton – óhatatlanul is megismerik a város/városrész bűnözésének jellemzőit. Például azt, hogy a település inkább bűnvonzó vagy éppen büntaszító hatásokat mutat. A kriminológia számára gyakran megfejthetetlen feladványt jelent, hogy főleg városi környezetekben egyes területeken miért alakulnak ki szinte elviselhetetlen kriminális gócok, míg máshol „a béke szigetei” találhatóak. A közösségi rendészet működése bizonyára ennek megfejtéséhez is fontos szempontokkal szolgálhat.

Carina O'Reilly a publikációjában az érem másik oldalát is bemutatja, nevezetesen, hogy a rendészeteknek is biztatást és megnyugtatót adhat, ha tudják, hogy az állampolgárok – a fentebb leírt kölcsönös tisztelet okán – mögöttük állnak. Különös hatás lehet, hogy a rendőrökben a támogatottság érzése közvetett módon szolgálhatja a hivatalos személy elleni erőszak visszaszorulását. A rendőrök ebben a lelki állapotban határozottabban tudnak intézkedést kezdeményezni, mivel kevésbé félnek az esetleges ellenállástól. A határozottságot az intézkedés alá vont személyek is megérik, így könnyebben alávetik magukat az intézkedésnek, mint egy olyan rendőrrel szemben, akin érezhető a bizonytalanság, esetleg a gyakorlatlanságból vagy személyiségi okokból feltámadó félelem.

A szerző végül leírja, hogy a COVID-19-járvány következtében csökkent a rendőrségek költségvetése is, amely a közösségi rendészet meggyengülését is

okozta, amit a szerző sajnálatosnak tart. Az ismertett tanulmány a közösségi rendészet számos pozitív hozadékát mutatta be, amelyek összességükben a bűnözés visszaszorulásához, a közrend megszilárdulásához, a közbiztonság javulásához, a rendőrségbe vetett bizalom megerősödéséhez vezetnek. Az sem lehet mellékes, hogy ilyen közegben növekszik a rendőri pálya vonzereje is.

A közösségi rendészet követendő jogintézmény, amelynek a bevezetése hazánkban is hasonlóan hasznos eredményeket hozhatna. Példának okáért a polgárőrségek működése a nagyobb és a kisebb településeken erre már eddig is vonzó példákkal szolgált.

Lippai Zsolt

Polgárok részvétele a bűncselekmények elleni küzdelemben: politikai és jogi szempontok

A vétkezés előre megakadályozásáról

„Magyarországon a Polgárőrség nélkül nincs közbiztonság, nincs bűnmegelőzés” (URL1) fogalmazta meg az Országos Polgárőr Szervezet (továbbiakban: OPSZ) vezetője Zsoldos Ignác (Koi, 2013) akadémikus jogtudóssal egybehangzóan, aki a közigazgatással és rendszettel magyar nyelven először érdemben foglalkozó „Néhány szó a honi közbátorságról” (Zsoldos, 1838) című művének első részében a „vétkezés előre megakadályozásáról”, tehát a bűnmegelőzésről írva tartotta szükségesnek a külső és belső rendőrségre felosztható rendőrség felállítását, melyek közül a belső rendőrség az, amely a városok és egyéb helységek belső közbátorságára felügyel, melyet a helyi lakosokra lehet bízni (Bacsárdi, Christián & Sallai, 2018). A polgárok önálló cselekvésre, kezdeményezésre felhatalmazása pedig, hogy ne csak a közigazgatás intézkedésére várjanak, a végrehajtók reagáló szerepéből a proaktív problémát megoldó szerephez jutását célozza, tehát a lakossággal és más társadalmi intézményekkel együtt a biztonság mint termék megteremtését (Gottlieb, Kröszel & Prestel, 1998).

A nem állami szereplők egyre növekvő szerepvállalása a biztonság megteremtése területén, a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazása pedig számos elméleti és gyakorlati kérdést indikál, melyek megválaszolását a rendészettudomány kutatóitól várják a rendészet alkalmazói. Ezen hiátus pótlására, a bűnözés elleni küzdelemben való polgári szerepvállalás nemzetközi szintű politikai és jogi aspektusainak feltárására törekszik a „*Cuestiones Políticas*” tudományos folyóirat, ukrán szerzők tollából 2021-ben megjelent tanulmánya. A venezuelai Zulia Egyetem támogatásával

évente kétszer megjelenő lap célkitűzéseként a társadalomtudományok fejlődése, a kutatói eredmények terjesztése, az ismeretek bemutatása, megvitatása és ütköztetése került meghatározásra.

A tanulmány egy dokumentációs kutatás eredményeit mutatja be, azzal érvelve, hogy az összehasonlító jogi kutatások tartalmának legfontosabb része azok funkcionális jellegű, a nemzeti jogrendszereken túlmutató egyetemes elméleti és gyakorlati értéket képviselő tudás bemutatása (Bekhruz, 2013). A szerzők, földrészekén átívelő kutatásukban, az egyes országok bűnözés elleni küzdelmében megjelenő lakossági részvétel leggyakoribb, közös formáit elemzik, kiemelve:

- a járőrözést,
- a bűnözőkről, az elkövetett bűncselekményekről való információszolgáltatást,
- a korrupcióellenes küzdelemben való részvételt,
- az elkövetők reszocializációjában való segítségnyújtást,
- a bűncselekmények áldozatainak segítségét,
- a saját tulajdon biztonságának megerősítését, illetőleg
- a bűnözés elleni intézkedésekről szóló tájékoztatásokban történő részvételt.

Jelen recenzióban természetesen nem nyílik lehetőség valamennyi, a tanulmányban szereplő polgári tevékenység részletes bemutatására, így a teljesség igénye nélkül említem meg az Amerikai Egyesült Államokban működő Guardian Angels, az arizónai Volunteers to Help the Police, a marylandi Neighborhood Patrols, a pennsylvaniai Street patrols counter thefts and carjacking, a Crime Alert, illetőleg a nemzetközi platformon megvalósuló Crime Stoppers programokat, vagy a Nagy Britanniában működő Community Support Officers szolgálatot. A korrupcióellenes politika kialakításában és végrehajtásában úttörő szerepet vállaló – Transparency International, International Anticorruption Resource Center, Corruption Watch, Transparify, a Judicial Watch, Project on Government Oversight, Government Accountability Project stb. – projektek, szervezetek tevékenységét, melyek korrupcióellenes mechanizmusai a polgárok antikorrupciós világnézetének kialakítására is hatással lehetnek. A sok esetben erőteljes érzelmeket generáló, a bűnesetek elkövetőinek reszocializációját célzó büntetés-végrehajtási, illetőleg a büntetés végrehajtását követő programok életszemlélet és értékrend megváltoztatását erősítő vonásait. A tulajdon védelmének erősítését célzó Business Security Audit elnevezésű megelőzési programot, az úgynevezett Bűncselekmény nélküli napok meghirdetését, vagy a „betört ablakok” elméletét.

A kutatócsoport szerint mindezen törekvéseknek és a bűnmegelőzésben való lakossági részvételnek köszönhetően számos pozitív eredmény mutatkozik meg, melyek – a feltárt nemzetközi gyakorlatok alapján – alapvető és kiegészítő

előnyökre oszthatóak. Előnyként értékelve a bűnözés és a bűnelkövetések csökkentését, a városok biztonságának növelését, a polgárok bűnözéstől való féltelmének csökkentését, a rendőrség szolgáltató, közösségi funkciójának erősítését, illetőleg a rendőrség és a lakosság közötti partnerség javítását. Kiegészítő előnyként kezelve pedig a helyi lakosság gondolkodásának megváltoztatását az egység, a tolerancia, az udvariasság és a társadalmi felelősségérzet erősítésének irányában, valamint a polgárok rendőrségbe vetett bizalmának növelését.

Lehetőség a civil bűnmegelőzés értékeinek azonosítására

A szerzőkkel alapvetően egyetértve azt gondolom, hogy kutatásuk során nem feltétlenül kellett volna más földrészekre lépniük, óceánokat átkelniük, ugyanis kiváló bűnmegelőzési gyakorlatokkal találkozhattak volna, akár az országuk közvetlen szomszédságában is. Magyarországot érintően, ha „csak” a már bevezetőben is említett OPSZ-re gondolunk, akkor hazánkban jelenleg több mint 65 000 polgárőr, megközelítőleg 2000 egyesületben és 20 (megyei és fővárosi) szövetségbe tömörülve végzi szabadidejében önkéntesen vállalt bűnmegelőzési feladatait. Napjainkra a polgárőrség a közbiztonság egyik fő letéteményese, a rendőrség, a rendvédelmi és rendészeti szervek, továbbá a helyi önkormányzatok stratégiai partnere lett, jelentős és tevékeny részt vállalva a bűncselekmények megelőzéséből, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javításából ([URL2](#)).

A partnerség egyik alapelemeként kínálva a személyes élményen való megismerés lehetőségének biztosítását, amely alapján a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (továbbiakban: NKE) képzési portfóliója tökéletesen kézenfekvő alapot nyújtott a rendészeti képzésben részt vevő hallgatói megszólítására, a lehetőségre, hogy részesei legyenek egy olyan szervezetnek, mely valamennyiünk számára kiemelten fontos értékeket hordoz. Mindezt tükrözi az NKE Polgárőr Egyesületének alapító levele is, amely kimondja, hogy fővárosunkban és egész Magyarországon is sok a tennivaló a közbiztonságért, az emberek biztonságérzetének javításáért. Rámutatva, hogy a közszolgálati oktatás egyik fontos területe a közrendért, a közbiztonságért tenni akarók képzése. Fontos feladatként tekintve, hogy az NKE oktatói, munkatársai és hallgatói a szükséges ismeretek oktatása, illetve ismeretek elsajátítása mellett a gyakorlatban is hozzátegyünk a Ludovika Campus és annak környezete, valamint egész Budapest közbiztonságának javításához. E célból alakult meg 2020. február 11-én az NKE Polgárőr Egyesülete.

Az újonnan létrejött egyesület alapvető céljai között – a polgárőrség általános szervezeti (kiemelten bűnmegelőzési) célkitűzésein túl – kiemeli az NKE rendészeti és egyéb képzéseiben részt vevő valamennyi szereplő (oktató, hallgató)

civil kezdeményezés iránti érzékenyítést, hogy felkészítse a jövő rendvédelmi vezetőit az együttműködés fontosságára. Továbbá, hogy lehetőséget biztosítson hallgatóinknak a komplementer rendszet elemének tekintendő civil bűnmegelőzés értékei azonosítására.

Befejezés

A legtöbb kriminológiai kutatás célja a bűnmegelőzés területeinek fejlesztése, amely tudományos feladat megvalósítása szinte elképzelhetetlennek látszik az egyes nemzetek bűnmegelőzési gyakorlatának tanulmányozása, hatékonyságuk felmérése, azok kritikai értékelése nélkül. Ez a gyakorlat tükröződik Leheza és szerzőtársai tanulmányában (2021), amely a modern kriminológia eszközeivel – az ukrán fejlesztési stratégia megvalósítása érdekében – más országok bűnmegelőzési tevékenységét, pozitív tapasztalatait és legjobb gyakorlatait vizsgálja, azok Ukrajna fejlődésének európai integrációs vektorával összhangba álló, annak nemzeti gyakorlatába történő építés igényével.

Bacsó Bernadett

Férfimigráció. A kiegyensúlyozatlan nemi arányú migrációs áramlások hatása

A migrációnak jelentős társadalmi, politikai és gazdasági hatása van a népvándorlás céljául választott országokban. A társadalmi stabilitás és az integráció kapcsán sok esetben alulértékelt ez a szempont. A szerzők a tanulmányban arra fókuszálnak, hogy a migrációs változások milyen hatással vannak a nemek arányára, és ez milyen közvetlen, illetve közvetett hatással van a társadalomra. A fiatal férfiak számának növekedése következtében esetleges nehézségekkel jár partnert találni, ami az egyik alapvető oka lehet a társadalmi instabilitásnak. A Németországba és Ausztriába érkező férfiak által dominált migráció a nemek közötti arányok megváltozásához is vezetett.

A nemek közötti egyensúly

A partnerreferenciák komoly hatással vannak arra, hogy milyen társat választunk életünk folyamán. Az ismeret evolúciós elméletek arra engednek következtetni, hogy a nők stabilitást és biztonságot keresnek, ezzel szemben a férfiak

a reprodukciós lehetőségeket. Ebből következik, hogy a nők inkább a magasabb társadalmi státuszú, kimagasló jövedelemmel rendelkező férfiakat részesítik előnyben a hosszú távú kapcsolatokban, míg a férfiak a fiatalabb nőkre és a fizikai vonzerőre, valamint a nőkhöz hasonlóan az egyenértékű attitűdökre, illetve az intelligenciára fókuszálnak.

A preferenciákat tekintve gyakori jelenségnek számít a homogámia, azaz a hasonló tulajdonságok alapján történő párválasztás. Az ilyesfajta tendencia nagy jelentőséggel bír a társadalmi kohézió alakulására, hiszen ezen folyamat a társadalmi miliók elszakadásához, valamint a mobilitás csökkenéséhez is vezethet. A hasonló tulajdonságokkal rendelkező párok gyakran érthető módon többnyire a hozzájuk közel álló csoportokon belül keresik a társaságot, ami veszélyes is lehet, mert társadalmi különbségek elmélyülését eredményezheti.

A kutatásban a GENESIS és az osztrák statisztikai hivatal által kiadott népszámlálási adatok alapján végeztek elemzést a 14–35 év közötti teljes német és osztrák népesség, illetve a külföldi német és osztrák polgárok körében. Azon okból kifolyólag vizsgálták ezt a célközöniséget, miszerint a reprodukció kezdete, a partnerkeresés, valamint az együttélés és a házasságkötés leginkább ezekben a korcsoportban megy végbe. Az elmúlt években a migráció, különösen a fiatal férfiak által vezérelt népvándorlás megváltoztatta a célországokban a nemek közötti egyensúlyt, hiszen ez a tendencia a potenciális női partnerek hiányához vezet. A tanulmány német és osztrák adatgyűjtésen alapul, miszerint a migráció következtében a férfiak aránya növekedésnek indult, különösen az Afrikából és Ázsiából érkező bevándorlók között. 2015–2017 között folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott az említett kontinensekről érkező menekült férfiak száma, majd a 2017-es évtől kezdve egyfajta lassú csökkenés keletkezett be, ennek ellenére az arányok még mindig jelentősen eltérnek a korábbi adatokhoz képest.

Az ilyen mértékben történő nemek közti aránytorzulás komoly társadalmi kihívások elé állíthatja a nemzeteket. Az egyik megpróbáltatás a társadalmi destabilizáció veszélye. Németországban 100 nőre 108 férfi, míg Ausztriában 100 nőre 105 férfi jut. Nehezíti a partnerkeresést a többségben lévő férfiak száma, ami társadalmi feszültséget eredményezhet. A fiatal férfiak ilyen mértékű növekedése növelheti a bűnözés és az erőszak kockázatát. Hasonló hatásokról beszámoltak már Kínában is, ahol a nemek arányát illetően 111 férfi/100 nő. Az eltérő arányszámokból, noha nem tűnnek olyan magasnak, a kutatók mégis arra következtetnek, hogy az eredmények társadalmi instabilitáshoz vezethetnek. Természetesen több szempontot figyelembe véve kell megvizsgálni a kialakult helyzetet, hiszen fontos tényezőként szolgál a földrajzi helyezkedés, hogy hol oszlik el a férfi többlet, a városi agglomerációban vagy éppen a vidéki területeken.

Társadalmi kihívások

A népességvándorlásból fakadó nemek közötti arányváltozás felveti a kultúrák között felmerülő feszültség lehetőségét. A legnehezebb feladat, ami a társadalomra nehezedik a migráció kapcsán az nem más, mint az integráció. A célországoknak meg kell teremteniük az egyensúlyt a bevándorlók saját kulturális értékei, hagyományaik és a hitvallásuk között. A legtöbb menekült iszlám országból érkezik. Elmondható, hogy a muszlimokkal kapcsolatos negatív attribúciók nehezítik az integrációs folyamatokat, nehezebben alakul ki a csoportdinamika.

A kulturális, a vallási és nemi arányok változása feltételezhetően az oktatásban is változásokat eredményez. Egyrésztől azon területeken, ahol a férfiak száma magasabb a nőknél, ott a nők oktatása kevésbé kap hangsúlyt, ami hosszútávon hátráltatja a női társadalom mobilitását és a gazdasági életben történő részvételét. Másrésztől, ha a vallási és a kulturális különbségek ütköznek – mint az öltözet, a női-férfi szerepek jelentősége, az iskolázottság kérdése –, valamint a nyitottság, az elfogadás hiányzik, akkor az integrációs kihívások magas szinten kezelendők. Kihívásként jelenik meg az iskolázottságtól függő különbségek megléte. Kiváltképpen a nyugati társadalmakban a humán tőke az alapvető feltétele a társadalmi státusz elérésének. Az eddigi tanulmányok és evolúciós elméletek megerősítik, hogy az alacsonyabb státuszú embereknek nehezebb elérni a kívánt társadalmi státuszt, teljesen függetlenül a származástól. Ez a tény vonatkozik a bevándorló, alacsonyabb humán tőkével rendelkező férfiakra is, amihez szorosan kapcsolódik az a tény is, hogy körülményesebbé válhat számukra a partnerkeresés is.

Az oktatás és a társadalmi tudatosság növelése elengedhetetlen a nemek közötti egyensúlyeltolódás kezelésében. Az embereket meg kell tanítani a nemek közötti egyenlőség fontosságára és az ebből felmerülő problémák kezelésére.

Összegzésképpen elmondható, hogy leginkább a nemi arányok egyenlőtlensége, a vallási különbözőségek, valamint a kulturális sokszínűség nem elfogadása integrációs kihívások sokaságához vezet. A szerzők kitérnek arra a tényre, hogy a kulturális és vallási nézetek miatt kialakuló viták mellett nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a nemek arányából adódó problémák kezelésére. Úgy vélem, hogy az arányok normalizálására számos megoldás létezik. A célországoknak lehetőségük van arra, hogy bevándorláspolitikájukat átdolgozzák, valamint a szociális integrációját újragondolják. Emellett az oktatás fejlesztésére irányuló intézkedések sem elhanyagolhatóak. Az integráció szempontjából érzékeny területeken kulcsfontosságú a kultúra megértésének a gyakorlása, illetve a migrációs tanfolyamok és az oktatási programok szervezése, valamint az intézmények, a szervezetek közötti folyamatos kommunikáció és hatékony konzultáció.

A nemek közötti egyensúlyeltolódás a migráció kapcsán egy komplex és ritkán vizsgált aspektus, amelynek komoly következményei lehetnek gazdasági szempontból, emellett jelentős kulturális és társadalmi problémákat vetít előre, amelyet figyelmen kívül hagyni komoly mulasztás lenne a nemzetek vezetői szempontjából.

A tanulmány felhívja a figyelmet arra, hogy a migráció nem csupán népvándorlás, hanem egy annál jóval összetettebb kérdésről van szó. Egy olyan folyamat, amely formálja a célországok társadalmát, illetve kultúráját. Ezen kihívásokkal szembe kell nézni, hiszen a nemzetek célja, hogy megőrizhessék a saját identitásukat. A jövőben még több kutatásra lenne szükség annak érdekében, hogy a probléma jobban körülhatárolható legyen, és a társadalmi stabilitás helyre álljon.

Pressburger Tamás

A fehérek demográfiai szorongása és a terrorizmussal gyanúsítottak kínzásának támogatása

Egy olyan korszakban, amelyet a gyors globalizáció, a technológiai fejlődés és a változó kulturális tájak jellemeznek, a világ demográfiai helyzete mélyreható átalakuláson megy keresztül. Társadalmaink napról napra fejlődnek, tükrözve a különböző tényezők bonyolult kölcsönhatását, mint például a migrációs minták, a születési arányszám és a változó kormegoszlás. Ez a fejlődő demográfiai környezet egy olyan jelenséget idézett elő, amely csendesen, de jelentősen alakítja kollektív pszichénket – a demográfiai szorongást.

A digitális korban, ahol az információ szüntelenül áramlik, és a világ minden tája minden eddiginél jobban összekapcsolódik egymással, életünk összefonódik a hagyományos és a közösségi média szövetével. Ezek a hatékony platformok csatornaként szolgálnak, amelyen keresztül híreket, véleményeket és betekintést kapunk gyorsan változó világunk összetett dinamikájába. Ennek eredményeként kulcsszerepet játszanak felfogásunk alakításában, hiedelmink befolyásolásában és egyes társadalmi rétegek demográfiai szorongásának előmozdításában is.

James A. Piazza (2020) tanulmányában egy felmérés során tesztelte, hogy a fehérbőrű tesztalanyok hogyan reagálnak, ha a fehérek demográfiai hanyatlásáról hallanak, és ez a kísérlet későbbi szakasza során befolyásolja-e a terrorizmussal gyanúsítottakkal kapcsolatos attitűdöket. Az elemzésben 652 kiindulási alany vett részt. A tanulmány fő célja az volt, hogy képet alkosson arról, mit gondolnak az amerikaiak az olyan aktuális kérdésekről, mint a nemzetbiztonság, a terrorizmus, a terrorizmus elleni politikák, a bevándorlás és a vallás.

A kísérlet alapján a szerző arra jutott, hogy amikor a fehér alanyok arról értesülnek, hogy a fehérek az előrejelzések szerint 2060-ra demográfiai kisebbséggé válnak az Egyesült Államokban, nagyobb valószínűséggel helyeslik a terrorizmussal gyanúsított személyekkel szemben a kínzás alkalmazását. Amikor a fehérbőrű tesztalanyok arról értesülnek, hogy a nemzeti népszerűség aránya csökken, és azon kezdenek el gondolkodni, hogy a közeljövőben rasszuk kisebbséggé válik az Egyesült Államokban, azzal a kilátással kell szembenéznük, hogy elveszítik társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális domináns helyzetüket. Az ilyen veszteség kilátása szorongás és bizonytalanság érzését váltja ki, ami arra készteti az érintett személyeket, hogy erősebbnek értékeljék az USA terrorfenyegetettségét. Azon belül is a külső terrorfenyegetést.

A szerző a kísérletek során egyszempontos varianciaanalízis (ANOVA¹) tesztet végeztetett Bonferroni² post-hoc összehasonlító tesztekkel. Az eredmények alapján azok az alanyok, akiket a második csoportba osztottak be, és akiket arról tájékoztattak, hogy a fehérek várhatóan kisebbséggé válnak az Egyesült Államokban, 8,7%-kal nagyobb valószínűséggel támogatták a terrorizmussal gyanúsítottak kínzását.

A tanulmány eredményei tehát előzetes bizonyítékot szolgáltatnak arra vonatkozóan, hogy az egyéb tényezőkön, mint például az életkoron, az iskolai végzettségen, a foglalkoztatási státuszon és a politikai ideológián kívül a fehérek demográfiai szorongása is befolyásolja a fehér amerikaiak attitűdjét a terrorizmussal gyanúsított személyekkel szembeni fizikai bántalmazás vagy kínzás alkalmazásával kapcsolatban. Ez kulcsfontosságú kérdés, tekintettel a jelenlegi politikai helyzetre jellemző fokozott faji ellenérzésekre, a terrorizmussal gyanúsítottakkal szembeni fizikai bántalmazásról szóló, folyamatban lévő politikai vitákra, valamint a tudományos ismeretekre, amelyek azt sugallják, hogy a kínzás alkalmazása kontraproduktív a terrorizmus csökkentésére való tekintettel. A tanulmány tehát megnyitja az utat a demográfiai változások és az Egyesült Államok terrorizmusellenes politikájával kapcsolatos közvélemény közötti bonyolult kapcsolat további kutatásához.

A szerző szerint az eredmények arra utalnak, hogy a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos politikai preferenciákat az Egyesült Államokban felerősíti az etnikai csoportok vagy a faji identitás politikája. Ha mindezt összevetjük

1 ANOVA: A varianciaanalízis számos egyező szórású, normál eloszlású csoport átlagának összevetésére alkalmas statisztikai módszer, melyet angol megnevezésének (analysis of variance) kezdőbetűiből generálva ANOVA-ként is ismernek.

2 Bonferroni-teszt: Párunkénti átlagok különbségének vizsgálatára használható teszt. A két csoport elemszáma is eltérhet. Lényeges tényező, hogy az α -hibához tartozó t értéket korrigálja a független összehasonlítások számának megfelelően.

a média egyre fokozódó hírhajhász, kattintásvadász beállítottságával, ahol az Egyesült Államok demográfiai változásainak médiában közölt ábrázolásából gyakran hiányzik a megfelelő kontextus és árnyaltság, beláthatjuk, hogy mekkora felelőssége van a negyedik hatalmi ágazat képviselőinek. A szerző az eredményekre való tekintettel a média képviselőit a jövőben gondosabban kidolgozott ábrázolásra kéri a demográfiai trendek tekintetében.

Megdöbbenő számomra, hogy milyen hatással lehetnek ránk félelmeink, főleg ha olyan távolinak tűnő problémákkal kapcsolatosak, mint a demográfiai változások okozta szorongás. Irracionális, média által kiváltott félelmeink hatására milyen könnyedén fel tudjuk adni legalapvetőbbnek tűnő elveinket is, amelyek civilizált emberekké tesznek minket és megkülönböztetnek minket az állatoktól. Azonban véleményem szerint a média átalakulását is figyelembe kell vennünk, a decentralizált hírforrásként szolgáló közösségimédia-platformok elterjedésével ugyanis már-már komikusnak tűnik James A. Piazza média képviselőihez intézett körültekintőbb ábrázolással kapcsolatos kérése, hiszen a média új világában bárki lehet riporter. A kérdés már csak az, hogy valóban decentralizált független hírportálokat sikerült-e így alkotnunk, vagy csak a média felett gyakorolt hatalmi viszonyok kerültek újraelosztásra a decentralizáció látszatának felelősségváró mellékhatásaival. Bárhogy is legyen, a negyedik hatalmi ágazat vitathatatlanul kiemelkedő hatással van társadalmunkra és a minket körülvevő világról alkotott képünkre, nem csupán a demográfiai változások okozta szorongással kapcsolatban.

Erdélyi Katalin

Mesterséges intelligencia a bíróságon. Az MI támogatás legitimitási problémái a bírósági rendszerben

A szerző a bécsi Természeti Erőforrások és Élettudományok Egyetem Jogtudományi Intézetének joghallgatójaként e cikkében azt vizsgálja, hogy milyen veszélyekkel járna, ha a bírói döntéshozatalt átvenné a mesterséges intelligencia (MI). Az MI definícióját egy nem-biológiai autonóm entitásként adja meg, amely képes együttműködni a bírósági szereplőkkel. A kapcsolat során felmerülő problémákat zseniálisan megragadva, metaforikus ábrázolásban, az MI-re kirótt szerepkörökben mutatja be. A szituációk és annak értékelései a következők.

A jogi munka nagy részét monoton tevékenységek, például dokumentumok szűrése, nagy adatbázisok átkutatása szabálytalanságok keresése végett, vagy ügyek elemzése teszi ki. Egyes országok ügyvédi irodái a dokumentumok át-vizsgálására úgynevezett e-felfedező programot alkalmaznak, a CaseCruncher

Alpha³ szoftver pedig már most magas pontossággal prediktál jogi döntéseket. John Roberts, az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának elnöke 2017-ben arra a kérdésre, hogy el tudja-e képzelni a napot, amikor az MI segíti a tárgyalási tényfeltárást, sőt a bírói döntéshozatalt, a következő választ adta: „*Ez a nap már itt van, és jelentős terhet ró a jelenlegi bírósági működésre.*”

A szerző bevezetőjében kiemeli a bírák ítélkezésére jelentős hatást gyakorló, napszakkal összefüggő fáradtságát és érzelmi instabilitását, amelyet az MI minimalizálni lenne képes. De az is igaz, hogy az MI döntéshozatali folyamatai az ember által elkövetett – jogrendszerből, az MI tanítási adataiból vagy magából az MI programozásából származó – hibákat is tartalmaznak. Példaként említette a COMPAS⁴ szoftvert, amely a kockázatok értékelésével javaslatokat tesz az alternatív büntetések vagy szankciók alkalmazására – sajnos rasszista elfogultságot mutatott az afroamerikai vádlottakkal szemben.

Cikkének problémafelvetésében hangsúlyozza, nem kíván állást foglalni abban a kérdésben, hogy az MI-t ültessék-e a bírói székbe, ez majd a jövő feladata lesz. De amikor ez a jövő eljön, a társadalomnak készen kell állnia arra a döntésre, engedélyezi az MI-nek, hogy ítéletet hozzon vagy sem. Az ilyen választások messze ható következményeit nyilvánosan kell megvitatni, demokratikus döntéshozatali folyamatnak kell alávetni. De mi van, ha sosem jön el ez az idő? Mi van, ha sosem történik meg a nyilvános vita? Mi van, ha úgy gondoljuk, még nem jött el a választás ideje, holott már rég ráléptünk egy esetlegesen visszafordíthatatlan útra?

A technológia még nem kész olyan MI létrehozására, amely rendelkezik a bírói munkához szükséges összes képességgel, nem azért, mert az intellektuális feladatok túl bonyolultak az MI számára, hanem mert egy jó bíró rendelkezik társas készségekkel, a kutatás, a nyelv, a logika, a kreatív problémamegoldás és mindezek kombinálásának képességével. Véleménye szerint az MI bíróságokra való bevezetése lassú, fokozatos folyamat lesz. A döntéshozatali hatalom átengedése pedig különösen problémás: a bíró demokratikus legitimitációval rendelkezik az ügyek eldöntéséhez, és nem delegálhatja a döntést másnak. Ha egy adminisztratív vagy jogi feladatot segédre bíz, a bíró feladata az irányítás és a kommunikáció, függetlenül attól, hogy a segéd ember vagy gép.

A témával kapcsolatos problémák megértéséhez képzeljük el egy lakatos raktárát, amelyben több ezer különböző típusú szög és csavar van dobozokban

3 A CaseCruncher Alpha egy jogi tervező és előrejelző alkalmazás, amely mesterséges intelligencia segítségével, a jog területén összegyűjtött adatok alapján próbálja előre jelezni egy adott jogi eset kimenetelét.

4 Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions, magyarul büntető intézkedésekre való alternatív büntetésekhez szolgáló elítélkezelési profilalkotás.

rendezve. A gép egy adott helyet hozzárendel minden egyes elemhez, a távolságok és kérések száma szerint pedig rendszerezi azokat. A folyamatosan változó állapotú rendszer az emberi megfigyelő szemszögéből káoszra tűnik, de az MI minden alkalommal sokkal gyorsabban szállítja a megfelelő típusú szöveget vagy csavart, mint azt az ember valaha is tudná. Az emberi raktárost meg lehet kérdezni, hogy milyen gondolatmenet vezette el az eredményhez, de az MI gondolatmenetének megértése jelentős erőfeszítést igényel. A bíróság termékei olyan ítéletek, amelyek jelentős következményekkel járnak (börtönbüntetés, feltételes szabaddal helyezés vagy annak megtagadása), az ítélet tárgya pedig az emberi viselkedés. Az MI technológia elfogadásához az MI gondolatmenetének megértése, átlátása kulcsfontosságú. Az átláthatóság viszont csak a teljesítmény rovására érhető el. A raktáras metaforában az MI-t arra kell kérnünk, hogy találjon kompromisszumot, amely optimalizálja a humán rendszert, de marad a logikai dimenziójában, a saját metodológiájában, a teljesítmény rovására. Ez a rendszer egy gépverziója az emberi raktári dolgozónak, nem pedig egy ideális raktári dolgozó gépverziója. Egy bírói döntés kapcsán nem követeljük meg a bíró idegrendszerétől az átláthatóságot, hanem konkrét magyarázatra van szükségünk, hogyan használt az eredményhez bizonyos tényezőket.

Következzék a problémakör jelentős tanulságokkal rendelkező szerepeinek és feladatainak metaforikus ábrázolása. Látható lesz, ahogyan a három szerepkör fokozatosan növeli az MI technológia összetettségét.

1. Szerepkör: MI könyvtáros

Az MI könyvtáros feladata a kért irodalom megtalálása és jogi kutatás végzése.

A bírák rendszeresen kérik az egyes esetekhez kapcsolódó szakirodalmat, joganyagokat, iratokat. A kérések lehetnek egyszerűek, például „Keress meg az x dokumentumot y szerzőtől!”, vagy bonyolultabbak, például „Keress meg az ügy összes releváns irodalmát, és sorold fel őket relevanciájuk szerint!”. Az ilyen jellegű MI a „kevert kezdeményezés” elven működik, azaz magas szintű parancsokat kap, és csak alacsonyabb szinten működik autonóm módon.

Általában a jogi kutatási feladat nem csupán a valamilyen módon kapcsolódó esetek, publikációk összegyűjtése, hanem az információdarabok közötti kapcsolatok megtalálása és jogi szakértelemmé alakítása, ami már némi döntéshozatali hatáskört is kíván. A jogi kutatásokban mindig is volt valamilyen mértékű döntéshozatali hatáskörátengedés, ami most más, az az entitás, amellyel a bírák a kutatást elvégeztetik.

Az internet előtt a bírák jogi kutatásait az emberi könyvtárosok segítették szakirodalommal, és bár a bírák nem tudták, hogy a könyvtárosok hogyan jutottak el az eredményhez, de volt lehetőségük megkérdezni tőlük, szükség esetén

szakmai vitába szállni velük. Ma már a jogi kutatások online jogi adatbázisokban, kifinomult kereső algoritmusok segítségével zajlanak. Az algoritmusok a folyamatosan változó adathalmazok miatt bonyolultak, működésük kevésbé átlátható, de sokkal hatékonyabbak, mint egy emberi könyvtáros, és gyakran képeznek üzleti titkot, ezért szándékosan nem transzparenszek. Az MI teljesítménye is csak a transzparencia rovására sokszorozható meg, és tovább növelhető azzal, ha az entitás módosíthatja saját keresési paramétereit is. Az ilyen entítások működésének átláthatóságát biztosítani már nagyon nehéz feladat. Kulcsfontosságú tehát gondolkodásmódjának magyarázata, és az ezt elősegítő intézkedések meghozatala.

Amennyiben az MI bemenő adatmennyisége elér egy bizonyos absztrakciós szintet, az MI-nek egyidejűleg kell kutatnia a kért anyagok után, és döntéstervezetet készíteni. Ha a feladat az lenne, hogy meg kell keresni a legrelevánsabb forrásokat egy bizonyos ügyben, és fel kell sorolni azokat a jövőbeli megjelenésük sorrendjében, akkor ehhez egy előre megtervezett, gép által generált, eredményhez vezető pályára lenne szükség, hogy a bírókat egy előre meghatározott eredményhez juttassa. Ez vezet el egy átláthatatlan döntéshozatali hatáskör MI-re való delegálásához, amelynek kiterjedését nehéz megjósolni.

2. Szerepkör: Ügyészeti főtanácsos (MI főtanácsos)

Az MI főtanácsos feladata a bíróság munkájának független segítése, bizonyos ügyekben jogi megoldások, javaslatok adása az ügyek jogi aspektusainak elemzése által.

Ha a főtanácsos MI lenne, feladatából kifolyólag nemcsak kontrafaktuális elemzést⁵ és javaslatokat kellene adnia, hanem olyan támogató ismereteket és magyarázatokat, ami alapján a bíró választani lenne képes abban, beépíti-e az észrevételeket, vagy figyelmen kívül hagyja. Ez esetben a bírónak valóban jelentős jogi feladatokat vagy döntéshozatalt kellene bíznia az MI-re, amire pedig a szakma követelné, hogy az MI-t csak segédeszközként használják, nem a bírók helyettesítésére.

De lehetséges egyáltalán az MI-t főtanácsosi szerepben csak segédeszközként használni? Vajon ekkor nem a társadalmi dinamika irányítaná a bírót az MI észrevételeinek figyelembe vételekor? És vajon a bíró nagyközönség előtti jogi képességeinek a megítélését nem rontaná az MI használata?

5 A kontrafaktuális elemzés (counterfactual analysis) egy olyan módszer, amely azt vizsgálja, hogy mi történhetett volna, ha egy adott esemény vagy körülmény más módon alakult volna. Az ilyen elemzés során az események alternatív változatait vizsgálják meg, különféle feltételeket és változókat figyelembe véve annak érdekében, hogy megértsék az események ok-okozati összefüggéseit és lehetséges kimeneteleit.

Egyrészt a bíró önbizalmának jele lehet, ha az MI észrevételeinek nagy részét idézi, növelve az ítélkezés hatékonyságát. Másrészt viszont azokat a bírókat, akik hajlamosabbak az MI segítségét kérni, alacsonyabb kompetenciával rendelkező személyként értékelheti a társadalom.

Valószínűbb, hogy a bírók inkább beépítenék az MI véleményét, mintsem eltérjenek tőle, hiszen a statisztikák arra utalnak, hogy a gép által generált tartalmat kisebb valószínűséggel írják felül magasabb szintű bíróságok, mint amit az ember generál.

A bizonyítékalapú érvelésnél amennyiben a legjobb bizonyíték azt sugallja, hogy az x lehetőség a legvalószínűbb a kívánatos eredmény elérésére, akkor az x lehetőséget kell követni. Ez esetben könnyebb érvelni az MI teljes potenciáljának kihasználása mellett, semmint ellene, mert az MI átlagosan jobb eredményeket produkál, mint az emberi szakértők.

Ahogy a gép által generált tartalom százaléka növekszik a döntésekben, a bíró végül egyre inkább csak csatorna lesz a kizárólag gép által generált döntések közvetítésére.

Bár az MI főtanácsos szerepkörben van átláthatóság, de fennáll egy súlyos probléma, a bizonyítékalapú érvelés miatti döntéshozatali lejtőre kerülés.

A megoldás az lehet, hogy a bíró és az MI hatáskörét elkülönítik egymástól.

3. Szerepkör: Korlátozott bírói hatáskörrel rendelkező hivatalnok (MI hivatalnok)

E szerepkörben a bíró és az MI hivatalnok munkája teljes mértékben elkülönül egymástól. A forgatókönyv szerint a kérelmezők az MI hivatalnok elé terjesztik az ügyet, mielőtt az az emberi bíróhoz kerülne. Az MI rendelkezik bírói hatáskörrel az ügyek autonóm eldöntésére, azonban az MI döntése elleni fellebbezés automatikusan érvénytelenítené azt, ami által az ügy emberi bíróhoz kerülne. Ebben a szigorú intézményi szétválasztásban az ügyfeleknek lehetőségük van az MI-t kizárni az ügyükben, ami megakadályozza a bizonyítékalapú érvelés miatti bírói lejtőre kerülést. Emellett elkerüli a humán gondolkodás és gépi érvelés össze nem egyeztetetőségéből eredő problémákat, így lehetőséget ad az MI érvelésének és érthető magyarázatainak az elősegítésére. Ebben a forgatókönyvben az MI fekete dobozként⁶ működik, amely az ügy tényeit (bemenet) jogi következménnyel (kimenet) alakítja.

6 Fekete doboz jelentése: egy informatikai rendszer esetében a bemenetek és kimenetek ismertek, de maga a belső feldolgozás vagy döntéshozatal módja rejtett, vagy nem érthetőek, nem átláthatók, így nem követhetők az ember számára.

Az MI hivatalnok esetében lehetőség nyílik a kizárólag ember általi döntés kérésére. Azok az esetek, amelyekben az emberi bíró és az MI hivatalnok nem ért egyet, három okra vezethetők vissza: 1) az MI hibázott, 2) az emberi bíró hibázott, 3) az ügynek több helyes értelmezése is lehet. Egyszerűbb esetben a megoldás nem problémás, az ítélettel egyetértés van. Nehéz esetek akkor merülnek fel, amikor a törvény által kívánt válasz homályos, ismeretlen vagy mélyen aggasztó, talán a releváns szabályok ellentétesek, vagy az eset az első ilyen fajta. Ekkor a bizonyítékalapú érvelésnek konstruktív és költségkímélő hatása van, hiszen a fellebbezők végül csak a nehéz eseteket viszik az emberi bíró elé, az egyszerű esetekben a bizonyítékalapon hozott MI döntéseket csak nagyon ritkán bírálják felül. Végülis az MI arra van tervezve, hogy a tiszta szabályok alkalmazásában felülmúlja az embert.

Amennyiben a bizonyítékalapú érvelésben az MI mégis nyilvánvaló hibát követ el – ami egyébként a közvélemény MI-be vetett bizalmának elvesztéséhez vezethetne –, az emberi bíróság biztonsági hálóként működve kijavítja a hibát.

Másrészt mind az emberi bíró, mind az MI egyaránt hibás döntéseket hozhat. Ismételten, a statisztikák azt mutatják, hogy valószínűbb az emberi bíró tévedése, mint az MI-é. Azonban, ellentétben az egyszerű esetekkel, nincs módja annak, hogy bebizonyítsuk az MI tévedését, mert nem zárható ki, hogy az MI egy másik helyes megoldást talált.

Az MI hivatalnok forgatókönyvében az MI fekete dobozként működik, amely nem ad magyarázatot a döntésére. A magyarázat éppen az, hogy több lehetséges jó megoldás van. Ezért, amikor nehéz esetekről van szó, az érthető igazolás, az észszerű magyarázat fontosabbá válik, mint az, hogy a döntés helyességének nagy legyen a valószínűsége. Az MI hivatalnok általi ítélkezés fölénye ebben a forgatókönyvben akkor ér véget, amikor nehéz esetek merülnek fel, de a korlátozó tényező nem a technológia, hanem az ember.

E kiváló cikk szerző általi konklúziója az, hogy az MI és az emberi bíró párhuzamos létezése a döntéshozatali hatalom rejtett átengedésének veszélyét hordozza magában. A megelőzés érdekében időben fontos megvitatni, hogyan lehetne az MI segítségét beilleszteni az igazságszolgáltatásba. A vita kulcsfontosságú kérdése az, hogy az MI-t és az emberi bírót együtt dolgoztatjuk-e, vagy intézményi szinten szétválasztjuk őket. Ebben a tekintetben az egyik feladat a kommunikáció megkönnyítése az ember és az MI között.

A könyvtáros metaforája azt mutatja, hogy egy bíró munkája összetett, egymásba fonódó, szét nem választható feladatokból áll, amelyet egyszerűen nem lehetséges kettészakítani döntéshozatali és nem döntéshozatali részekre. Ezen a gondolatmeneten alapulva az MI főtanácsos ábrázolása azt tanítja, hogy az MI

és az emberi bíró közötti felelősségmegosztás átláthatósága nem akadályozza meg az emberi irányítás elvesztését, a bizonyítékalapú érvelés miatt az emberi bíró és az MI közötti együttműködés ugyanazon ügyben az emberi irányítás elvesztésének lejtőjére vezet, függetlenül az átláthatóság mértékétől.

Azonban az ember és a gép által generált döntések szigorú elkülönítése lehetővé teszi az MI ítélkezésének irányítását. Az MI hivatalnok metaforája megfelel ennek az intézményi szétválasztás elképzelésnek. Bár az MI fekete dobozként működik, önállóan dönt az ügyekben, az értelmezés hiányát kiegyensúlyozhatja az emberi bíró döntése. Egyszerű ügyekben ez pusztán egy biztonsági intézkedés egy esetleges MI hiba esetére. A több helyes megoldással rendelkező, néhez esetekben viszont az érvelés a legfontosabb, az indoklás nyújtása többet ér, mint magyarázat nélküli, gép általi, legvalószínűbben helyes döntés.

Összefoglalásként a szerző szavaival élve: az MI bevezetése az igazságszolgáltatásba általában véve is rendkívül érzékeny kérdés. A téma nagy körültkintést és türelmet igényel, nem szabad, hogy elsődleges legyen a költségvetési hatékonyság-optimalizálás. Leginkább az átláthatóság körülményeit kell megteremteni. Bár az intézményi szétválás elképzelés és a valóság közötti szakadék ellehetetlenítheti a nyilvános párbeszédet, nem tudunk beszélgetni olyan problémáról, amiről nincs tudomásunk. De ezt meg kell beszélnünk. És minél hamarabb.

Felhasznált irodalom

- Bacsárdi J., Christián L. & Sallai J. (2018). A mezei rendőrségtől a mezei őrszolgálatig. *Magyar Rendészet*, 18(4), 33–34.
- Bekhruz, H. (2013). Comparative jurisprudence: modern aspects of research. *Comparative jurisprudence*, (1-2), 278–285.
- Buocz, T. J. (2018). Artificial Intelligence in Court. Legitimacy Problems of AI Assistance in the Judiciary. *Retskraft—Copenhagen Journal of Legal Studies*, 2(1), 41–59.
- Gottlieb G., Krözsel K. & Prestel B. (1998). *A magyar rendőrség reformja. Eljárás, módszerek, eredmények*. FelixVerlag.
- Koi Gy. (2013). *Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és élet-példája. Zsoldos Ignác (1803-1885), Récsi Emil (1822-1864), Concha Győző (1846-1933), Magyary Zoltán (1888-1945)*. Nemzeti Közszerzői Társaság.
- Leheza, Y., Dorokhina, Y., Shamara, O., Miroshnychenko, S. & Moroz, V. (2021). Citizens 'participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. *Cuestiones Políticas*, 39(69), 212–224. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12>
- O'Reilly, C. (2022). Doing the right thing? Value conflicts and community policing. *Policing and Society*, 33(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2071423>

Piazza, J. A. (2020). White Demographic Anxiety and Support for Torture of Terrorism Suspects. *Studies in Conflict and Terrorism*, 46(6), 769–797. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1792733>
Zsoldos I. (1838). *Néhány szó a honi közbátorságról*. Tratter-Károlyi.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Köszöntöm az Országos Polgárőr Szövetség honlapján!* <https://opsz.hu/koszonto/>

URL2: „Rendészeti szervek” szócikk. <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Etter K., Lippai Zs., Bacsó B., Pressburger T. & Erdélyi K. (2024). Nemzetközi Rendészeti Figyelő XIII. *Belügyi Szemle*, 72(4), 737–755. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i4.pp737-755>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Finszter Géza, aki a prof.finszter@gmail.com e-mail címen érhető el.